

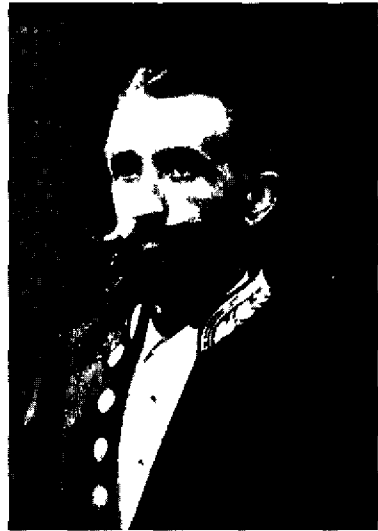
Charles / Karel BULS

° Brussel 13-10-1837

† Brussel 13-7-1914

Burgemeester van Brussel 1881 - 1899

Charles Gommaire François Buls werd geboren te Brussel, in de Lombardstraat 14 op 13 oktober 1837, als zoon van Carolus Jacobus Cornelius Buls (Mechelen 1806 - Etterbeek 1878) en van Anna Theresia Josephina Hellemans (Lier 1810 - Brussel 1852). Van bij zijn jongste jaren scheen de jongen last te hebben met zijn gezondheid en daarom besloten zijn ouders hem ver van de ongezonde stadslucht te laten opgroeien. Vandaar dat hij een deel van zijn jeugd doorbracht op het kasteel van zijn oom in het Limburgse Kaster-Ternaaien (1845-1848). Hier ontving hij onderricht in de twee landstalen van een privé-leraar. Toen hij elf jaar was werd hij ingeschreven aan het Franse pensionaat Regnault (1848) te Brussel, maar hetzelfde jaar werd hij leerling van de beroepsafdeling van het Atheneum (1848-1855). Hij volgde lessen in tekenen en beeldhouwkunst te Brussel in het atelier van Jules Léonard, die voornamelijk als lithograaf werkzaam was. Aangezien zijn vader in hem een groot kunstenaar zag, liet hij Karels opleiding voltooien in het buitenland, te Parijs en Italië (1858-1860). Hij bekwaamde zich tot juwelier, zodat hij zijn vader kon bijstaan en vader ook een volwaardige opvolger zou hebben.

KAREL BULS ALS VRIJMETSelaar

Zeer jong reeds werd Karel Buls vrijmetselaar en trad op 15 oktober 1861 toe tot de vrijmetselaarsloge "Les Vrais Amis de l'Union et du Progrès Réunis", onder het achtbare meesterschap van burgemeester André Fontainas. Zijn vader was kort voordien, op 8 april 1861, eveneens toegetreden tot deze werkplaats. Op 25 december 1869 sloot Karel Buls zich aan bij "Les Amis Philantrophes", waar hij op 15 maart 1878 "Achtbare Meester" werd, maar nam er ontslag op 1 december 1890. Op aandringen van zijn vrienden werd hij opnieuw logelid en sloot zich aan op 7 mei 1895 bij "Les Amis Philantrophes numéro 2".

KAREL BULS EN DE "LIGUE DE L'ENSEIGNEMENT"

Reeds vrij vroeg had Karel Buls grote belangstelling getoond voor het openbaar onderwijs. En het besef dat men zonder een goede opleiding nergens staat in het leven. In 1864 werd hij stichter van de "Ligue de l'Enseignement", waarvan hij van 1864 tot 1880 de algemene secretaris en van 1880 tot 1883 de algemene voorzitter van was.

In 1870 was hij erin geslaagd binnen de "Ligue" een Vlaamse afdeling op te richten. Later, na zijn burgemeesterschap, werd hij voorzitter van deze organisatie (1906-1914). Er werden allerlei lezingen en cursussen voor volwassenen gegeven. Vanaf 1867 gaf Karel Buls zelf een cursus over de geschiedenis van de kunstnijverheid.

Karel Buls was samen met Pierre Tempels de grote drijfkracht achter de werking. Van 1875 tot 1878 was hij directeur van de modelschool, een betalende school, die werd opgericht om de vernieuwende ideeën proefondervindelijk te bewijzen. Deze modelschool werd later door de stad overgenomen en omgevormd tot een normaalschool. Verschillende scholen van de stad Brussel dragen de naam van Karel Buls.

KAREL BULS ALS LIBERAAL POLITICUS

In 1870 was Karel Buls kandidaat bij de parlementsverkiezingen, maar werd niet verkozen en in 1872 steunde hij de Vlaamse Kiezersbond bij de verkiezingen. Tijdens zijn burgemeesterschap werd hij Kamerlid. Hij werd verkozen tot liberaal volksvertegenwoordiger voor Brussel (13-6-1882 tot 10-6-1884). Later (18-5-1886 tot 21-10-1894) was hij opnieuw in de Kamer, ter vervanging van J. Renson.

KAREL BULS ALS STEDEBOUWKUNDIGE

Karel Buls had een bijzondere belangstelling voor de stedenbouw. Zijn opvattingen hierover heeft hij verwerkt in een boek, getiteld "Esthétique des villes", dat verscheen in december 1893 en na twee weken reeds was uitgeput. Een der hoofdgedachten ervan is: de stad moet terzelfdertijd een plaatselijk en een nationaal karakter behouden. De stad moet aangepast worden aan de eisen van het verkeer en de gezondheid, zonder dat hiervoor de overblijfselen uit het verleden moeten verdwijnen. Men moet trachten hele wijken te behouden. Nieuwe straten mogen niet rechtlijnig aangelegd worden. Men dient de oneffenheden van het terrein te behouden evenals de bestaande architectuur. De gebouwen moeten functioneel opgevat worden, maar toch een plaatselijk karakter bewaren. Talrijke parken en plantsoenen zullen moeten aangelegd worden. Bij de herstellingen moet vooral het oude bewaard worden en liefst geen nieuwe zaken voor oude laten doorgaan. Deze nochtans logische theorieën hebben niet de gepaste weerklank gevonden, zodat later heel wat flaters gebeurden op het vlak van de restauraties.

KAREL BULS ALS BURGEMEESTER

Karel Buls werd op 27 juni 1877 gemeenteraadslid, ter vervanging van advocaat Jean Michel Ghislain († 8-4-1877) en op 13 februari 1879 schepen, met de bevoegdheid voor openbaar onderwijs. Bij K.B. van 17 december 1881 werd Karel Buls benoemd tot burgemeester. De aandacht van Karel Buls als burgemeester ging vooral naar het openbaar onderwijs, de stedenbouw en de architectuur.

Van augustus 1882 af werd de Zwarte-Lieve-Vrouwwijk vernieuwd, waardoor de Zwarte toren (een toren van de eerste stadsomwalling) werd vrijgemaakt en in 1888 gerestaureerd. In 1883 werd de restauratie van de Grote Markt ingezet, waarvan de huizen elk bouwkundig karakter hadden verloren. Deze herstellingen werden voltooid

in 1893 met de heropbouw van het huis "De Sterre", op de hoek met de Stooftstraat. De heropbouw van het Broodhuis, waarvan de werken in 1873 werden gestart, werd eindelijk voltooid. In 1890 wijdde Buls het kunstig opgevatte park van de Kleine Zavel in en in 1895 begon men met de restauratie van de Zavelkerk.

Op politiek en sociaal gebied waren er tijdens het burgemeesterschap van Buls heel wat strubbelingen. De parlementsverkiezingen van 1884 betekende een totale nederlaag voor de liberalen. De nieuwe klerikale regering Malou had de organieke wet op het lager onderwijs uit de vorige regering herzien en het ministerie van Openbaar Onderwijs afgeschaft. Dit alles was een doorn in het oog van de antiklerikalen en liberalen. Zo werd Buls in 1884 de leider van het "Eedverbond der Gemeente", die zich verzette tegen het beleid van de katholieke regering. Dit eedverbond was onmachtig de nieuwe wet te blokkeren. De liberalen bleven in oppositie tot na de Eerste Wereldoorlog. Te Brussel werden de gemoederen verhit en opeenvolgende betogingen van katholieken en liberalen hadden plaats in de Hoofdstad, die een hoogtepunt bereikten tijdens de rumoerige katholieke manifestatie van 7 september 1884. Buls slaagde er in de orde te herstellen met de hulp van politie en burgerwacht, maar had de hulp van het leger geweigerd. Enkele jaren later, 1886-1887, braken er stakingen uit, met bloedige rellen. Ook hier slaagde Buls in het herstellen van de orde.

Na de gemeenteraadsverkiezingen van november 1895 voorzag Buls heel wat moeilijkheden voor de samenstelling van een meerderheid in de gemeenteraad (15 liberalen, 12 klerikalen en 12 socialisten) en weigerde de vernieuwing van zijn burgemeestersfunctie. Voor het eerst moest in de gemeenteraad met een andere partij een meerderheid gevormd worden. Hij wilde niet de gevangene zijn van de socialisten. Na heel wat aandringen van zijn vrienden kwam hij op zijn beslissing terug, maar op voorwaarde dat hij zich vier jaar later kon terugtrekken. Hetgeen hij ook heeft gedaan. Een der redenen van zijn ontslag in 1899 is een meningsverschil met koning Leopold II aangaande de aanleg van de Kunstberg.

KAREL BULS ALS VLAAMSGEZIND BURGEMEESTER

Karel Buls was van oorsprong Vlaming en is dit gebleven, wat niet evident is in een stad als Brussel. Brussel was in zijn tijd nog sterk Vlaams. Hij heeft er voor gezorgd dat er heel wat zaken voor de Vlamingen toegankelijk werden. Hij moest steeds zijn (Vlaamse) initiatieven bij zijn Franstalige collega's verdedigen.

Als schepen van openbaar onderwijs zorgde hij ervoor, dat de Vlaamse kinderen in Brussel het lager onderwijs in hun moedertaal konden volgen. In alle stadsscholen werden Vlaamse klassen opgericht. Hij nam sterk stelling tegen de "liberté du père de famille" en was voorstander van de voertaal als onderwijstaal. Door het zelf geven van kosteloze lessen en voordrachten beijverde hij zich ten zeerste voor de ontwikkeling van de Vlamingen te Brussel. Als lid van de Tweede Hogeschoolcommissie zette hij zich actief in voor de vernederlandsing van het hoger onderwijs.

Als burgemeester eiste Buls van alle stadsambtenaren de kennis van de beide landstalen. Overal in de stad liet hij tweetalige straatnaamborden aanbrengen. Hij nam ook alle initiatieven voor de oprichting van een Vlaamse schouwburg. Het oude arsenaalsgebouw werd verbouwd tot de Koninklijke Vlaamse Schouwburg, die in 1887 werd ingehuldigd. Kort nadien bracht koning Leopold II er een bezoek en sprak er zijn eerste Nederlandstalige redevoering uit. 57 jaar na de Belgische onafhankelijkheid sprak het Belgisch staatshoofd voor het eerst een openbare rede uit in het Nederlands.

KAREL BULS NA ZIJN BURGEMEESTERSCHAP

In 1899 bood Buls zijn ontslag aan als burgemeester, wat aanvaard werd bij K.B. van 16 december 1899 en bleef gemeenteraadslid tot in 1903. Na zijn ontslag kon hij zich volledig wijden aan zijn reizen, waarvan hij menige schets, foto en geschrift meebracht. Deze stukken over Congo, Zuid-Afrika, Siam, Egypte, de landen van de Middellandse Zee worden nu bewaard in het Brusselse stadsarchief. Buls was steeds voorstander van de natuur geen geweld aan te doen. Zo werd hij in 1909 voorzitter van de "Vrienden van het Zoniënwoud", de eerste milieubeweging in België.

Karel Buls overleed op 13 juli 1914, enkele dagen voor het uitbreken van de eerste Wereldoorlog, in zijn woning te Brussel, Schoonzichtstraat 40. Zijn burgerlijke begrafenisuitvaart werd vrij sober gehouden. Hij was ook geen burgemeester in functie meer. Wij hebben geen rouwbrieven gevonden uitgaande van de familie. Minstens vier verschillende organisaties hielden eraan een eigen Franstalige rouwbrief te verspreiden: de "Ligue de l'Enseignement", de "Université Libre de Bruxelles", de "Ligue Libérale" en de "Union Libéral Ouvrière". Hij werd bijgezet op de begraafplaats van Brussel-Stad te Evere (perk 14, weg 25). Volgens de wens van de overledene mocht er geen enkele steen, gedenkteken of grafschrift aangebracht worden. Deze wens werd dan ook gerespecteerd.

*Het Bulsmonument aan het huis
"De Sterre" aan de Karel Bulsstraat -
Grote Markt.*

*Het Karel Bulsmonument
aan de Grasmart
te Brussel.*

EEN STRAAT EN DRIE MONUMENTEN

Ondanks dat Karel Buls geen grafmonument wou heeft de stad hem herdacht in een straatnaam en drie monumenten. De gemeenteraad van Brussel herdoopte in haar zitting van 15 maart 1897 de Stadhuisstraat tot de Karel Bulsstraat.

Het eerste gedenkteken dat hem werd aangeboden is het monument aan de muur onder het huis "De Sterre" aan de Grote Markt (Karel Bulsstraat). Dit herinneringsmonument werd opgericht door de "erkentelijke kunstenaars" en het werd ingehuldigd op 7 december 1899, de 18de verjaardag van zijn benoeming tot burgemeester. Dit monument is het werk van architect Victor Horta en van beeldhouwer Victor Rousseau. Deze twee initiatieven kwamen tot stand nog tijdens het leven van Karel Buls.

Het tweede monument is een dubbel monument dat hij deelt met zijn opvolger Emile De Mot, aan het einde van de Louisalaan, ter hoogte van de Emile De Motlaan. Dit monument is het werk van beeldhouwer Victor Rousseau, naar de plannen van architect Joseph Van Neck. Het geheel werd ingehuldigd op 30 juni 1928.

Het derde monument werd geplaatst aan de fontein op het einde van de Grasmarkt. Het betreft hier een zittende Karel Buls met zijn hond. Een realisatie van beeldhouwer Henri Hubert Lenaerts. Dit monument kwam er op initiatief van de Nederlandse Commissie voor Cultuur van de Brusselse agglomeratie (de voorloper van de Vlaamse Gemeenschapscommissie). Het monument werd op 2 oktober 1987 ingehuldigd door burgemeester Hervé Brouhoun van de Stad Brussel en de beleidsverantwoordelijke André Monteyne van de N.C.C.

KAREL BULS VERWANT MET LEON VANDERKINDERE

Rond zijn 16de jaar had Karel Buls op het Brusselse Atheneum kennis gemaakt met zijn schoolkameraad Léon Vanderkindere. Deze laatste huwde met zijn jongere zuster Adèle Buls (Brussel 12-11-1839 - Ukkel 20-11-1908). Karel Buls bleef gans zijn leven bijzonder bevriend met zijn schoonbroer.

Léon Vanderkindere (Sint-Jans-Molenbeek 22-2-1842 - Ukkel 9-11-1906) was de zoon van geneesheer Albert Vanderkindere († Ukkel 1859). Deze laatste was burgemeester van Sint-Jans-Molenbeek (1843-1848) en van Ukkel (1854-1859).

Léon Vanderkindere promoveerde tot doctor in de Rechten (1863) en in de Letteren en Wijsbegeerte (1865). In 1872 werd hij hoogleraar Middeleeuwse geschiedenis aan de U.L.B., wat hij bleef tot aan zijn overlijden in 1906. In 1880-84 en 1891 was hij er rector. Hij was liberaal volksvertegenwoordiger (1880-84 en 1892-94), schepen (1888-1895) en burgemeester (1900-1906) van Ukkel.

DE KWARTIERSTAAT VAN KAREL BULS

De kwartierstaat van Karel Buls verscheen in de tweede jaargang van Vlaamse Stam in 1966. Het genealogisch onderzoek werd verricht door de V.V.F.-leden Raymond De Keyser, Michiel Mispelon (†) en Joseph Van Cappellen (†). Wijlen Roger Caluwaerts, ondervoorzitter V.V.F.-Brussel, heeft later getracht de kwartierstaat aan te vullen, maar zonder resultaat.

Jos LAPORTE

GERAADPLEEGDE WERKEN

- Van Félix Vanderstraeten tot Charles Buls, in *Mijn stad Brussel*, 7de jg., november 1980, p. 7.
- Notification du décès de M. Charles Buls, ancien Bourgmestre de la ville de Bruxelles. Séance du Conseil Communal du 14 juillet 1914, in *Bulletin Communal*, 1914, pp. 103-112.
- Karel Buls en zijn Tijd. Tentoonstellingscatalogus, 28 september - 20 november 1987. Tentoonstelling georganiseerd door het Archief en Museum van het Vlaams leven te Brussel, n.a.v. de 150ste geboorteverjaardag van Karel Buls.
- Marcel BOTS, Charles Buls, in *Nationaal Biografisch Woordenboek*, deel 13, Brussel, 1990, kol. 142-148.
- Mina MARTENS, Charles Buls, in *Biographie Nationale*, Tome 30^e, Brussel, 1958, kol. 231-236.
- Drs. Yvo J.D. PEETERS, Karel Buls (1837-1914) burgemeester op de raaklijn van twee kulturen, in *De Brabantse Folklore*, nr. 233, maart, 1982, p. 5-62.
- Raymond DE KEYSER, Michiel MISPELON en Joseph VAN CAPPELLEN, Onze kwartierstaat : Karel Buls, in *Vlaamse Stam*, 2de jg., 1966, pp. 45-47.
- Greet PLOMTEUX, Karel Buls, in *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, deel I, Tielt-Utrecht, 1973, p. 264.
- Walter PREVENIER, Léon Vanderkinderen, in *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, deel 2, Tielt-Utrecht, 1975, p. 1716.
- Raf MEURISSE, *Ontdekt Ukkel, zijn straten en pleinen*, Ukkel, 1986.
- Stadsarchief Brussel, Fonds Fauconnier, Rouwbrieven Charles Buls en Angèle Buls ; S.C.G.D., verzameling rouwbrieven.
- Cecilia VANDERVELDE, *La Nécropole de Bruxelles*, Brussel 1991, p. 36.
- Albert DU BOIS, *Les Bourgmestres de Bruxelles 1830-1897*, Brussel 1897, pp. 102-148.
- L.J. PEELLAERT, *La Représentation maçonnique dans les rues de Bruxelles*, Brussel, 1982, pp. 75-79.

24	V/9	25	V/10	26	V/11	27	V/12	28	V/13	29	V/14	30	V/15	31	V/16
Franciscus HELLEMANS		Mena SELS		Johanna (DE) BIE		Johanna VAN LOCK		Josephus CASSIERS z.v. Petrus CASSIERS en Anna JANSSENS * Wommelgem 16-1-1888		Catharina DE VRIJDT d.v. Mathias DE VRIJDT en Catharina PUTTOIRS * Wommelgem 12-1889		Joannes Antonius VERHAEGEN		Elizabeth MORTELMANS	
x Duffel 12-11-1719								x Wommelgem 6-9-1723				x Berchem 4-3-1737			
12	IV/5			13	IV/6			14	IV/7			15	IV/8		
Gommarus HELLEMANS <i>Landbouwer</i>				Catharina (DE) BIE				Josephus CASSIERS <i>Paardensmid</i>				Isabella Clara VERHAEGEN			
° Duffel 27-3-1731 † Lier 19-11-1811				° Duffel 8-3-1733 † Lier 1-3-1808				° Wommelgem 4-6-1742 † Lier 23-8-1815				° Lier 19-12-1740 † Lier 12-5-1823			
x Duffel 31-1-1758								x Lier 18-8-1772							
6	III/3			7	III/4										
Gommarus HELLEMANS <i>Winkeler - Krudener</i>				Maria Theresia CASSIERS											
° Lier 29-3-1776 † Lier 10-12-1845				° Lier 19-3-1776 † Lier 4-11-1832											
x Lier 15-1-1806															
3	II/2														
Anna Theresia Josephina HELLEMANS															
° Lier 2-4-1810				† Brussel 16-12-1852											

16	V/1	17	V/2	18	V/3	19	V/4	20	V/5	21	V/6	22	V/7	23	V/8
Jacobus BOELS		Mena WAEERSTER		Cornelius ROMBOUTS		Mena VERMEULEN		Robert DE BOECK		Mena VAN SCHEL		Norbertus VAN SEGHBROECK		Catharina VAN CAPPELLEN	
								x Wolvertem 22-4-1727				x Humbeek 12-1731			
8	IV/1			9	IV/2			10	IV/3			11	IV/4		
Cornelius BOELS <i>Landbouwer</i>				Catharina ROMBOUT				Jacobus DE BOECK <i>Landbouwer</i>				Joanna VAN SEGHBROECK			
° Sint-Katelijne-Waver 4-9-1734 † Elewijt 23-10-1811				† Elewijt 30-3-1814				° Londerzeel 29-6-1746 † Humbeek 26-4-1807				° Humbeek 9-9-1753 † Humbeek 12-10-1816			
x Humbeek 12-9-1775															
4	III/1			5	III/2										
Franciscus BULS <i>Harberger - Brouwer</i>				Joanna Catharina DE BOECK											
° Elewijt 15-1-1774 † Putte 8-9-1838				° Humbeek 1-6-1776											
x Mechelen 5-8-1803															
2	II/1														
Carolus Jacobus Cornelius BULS <i>Goudsmid</i>															
° Mechelen 8-6-1806 † Etterbeek 3-7-1878				x Lier 25-1-1837											
1	I/1														
Charles Gommaire François BULS <i>Burgemeester van Brussel 1881-1899</i>															
° Brussel 13-10-1837 † Brussel 13-7-1914				ongetruwd											